

rezultatul firesc al dezvoltării pe plan economic, social și spiritual a unui fond etnic relativ unitar ce poartă pecetea civilizației romane“ (p. 71).

Contemporaneitatea parțială a celor două așezări mai sus amintite constituie punctul de plecare al unor interesante considerații desprinse din studiul comparativ al ceramicii de epocă romană din așezările Șarba — Stempen și Șarba — La Saivane, căreia îi este rezervat capitolul VI al lucrării.

Aceste considerații, cărora li se adaugă și informațiile sumare (din capitolul VII) asupra celorlalte așezări dacice și daco-romane necercetate sistematic, dar identificate sigur pe teren în aceeași zonă (din punctele *Lunca Frumoasă, Pe Vale, și Ruși* — „*Sub Mesteacăn*“) au constituit o bază de plecare pentru discutarea — în capitolul VIII, în același timp și ultimul din lucrarea analizată — a relației existente între continuitatea dacică și colonizarea romană din sudul Transilvaniei. Alături de prezentarea unor interesante elemente de ordin ecologic și demografic, analiza efectuată cu acest prilej asupra majorității stațiunilor dacice și daco-romane din această zonă documentează, și prin argumente de ordin arheologic, o acțiune de mutare a dacilor dintr-o serie de așezări, efectuată probabil sub control roman, cu precizarea că populația lor a fost reasezată tot în Dacia romană, fapt dovedit prin înființarea de noi localități rurale ce au durat pe întregul parcurs al existenței acestei provincii.

Bogata și semnificativa ilustrație grafică și fotografică (grupată în nu mai puțin de 85 de figuri), întrește — alături de un substanțial rezumat în limba germană — imaginea acestei lucrări, oferind un plus de documentare concretă în susținerea concluziilor formulate.

Remarcând că, prin întregul său conținut, lucrarea reprezintă încă o infirmare a teoriilor despre așa-zisa dispariție a elementului etnic geto-dac din Dacia romană și că, prin aceasta, se atestă participarea efectivă a populației autohtone la procesul de etnogeneză a poporului român, aș dori să subliniez și un fapt de ordin metodologic prin care se distinge noua contribuție semnată de I. Glodariu. Este vorba de publicarea „*in extenso*“ a inventarului arheologic descoperit în majoritatea complexelor închise cercetate sistematic, fapt care nu constituie o noutate pentru stilul de lucru al autorului (a se vedea și monografia sa, dedicată așezării fortificate de la Arpașu de Sus) și care face ca lucrarea aici prezentată să constituie oricând un solid punct de reper pentru majoritatea cercetărilor dedicate perioadei respective. În fond, o asemenea abordare metodologică apare astăzi ca un factor esențial și absolut necesar progresului cercetării istorice.

MARIAN GUMĂ

SILVIU SANIE, *Culte orientale în Dacia Romană. 1. Cultele siriene și palmiriene, Bibliotheca Orientalis*, București, Edit. Științifică și Enciclopedică, 1981, 312 p., 7 hărți, 7 fotografii, 5 tabele în text și 16 pl. ilustrate.

Lucrarea constituie, după părerea noastră, unul din evenimentele editoriale de vîrf ale anului 1981. Înalta valoare științifică a acesteia este dată de faptul că autorul analizează competent inscripțiile, reprezentările și templele orientale siriene și palmiriene de pe cuprinsul Daciei romane. Demn de subliniat ni se pare și faptul că autorul face ample considerații de ordin social-economic și etnic asupra celor ce au dedicat monumentele diferitelor zeiități siriene și palmiriene. Abrevierile și bibliografia (p. 10—16) cuprind în mod exhaustiv studiile privitoare la această problematică, adăugînd explicații asupra semnelor de transcriere a literelor palmiriene din cadrul monumentelor.

În introducere (p. 17—35) sînt analizate considerațiile asupra religiilor în Dacia romană și cultele orientale, trecîndu-se apoi la scurte referiri generale despre cultele și etnicul din Siria și Palmiria, cit și penetrarea acestor culte în Dacia romană. În continuare sînt amintiți zeii din pantheonul sirian și palmirian cărora li s-au dedicat inscripții, reprezentări și temple în această provincie romană, fiecare cu locul descoperirii, mențiuni bibliografice, transcrierea și traducerea textelor, planșe, figuri, hărți și tabele acolo unde a fost posibil. Totodată se evidențiază în capitolul *Privire generală. Rezumat și Concluzii* (p. 244—253), rolul important al

acestui grup de culte orientale în viața religioasă a Daciei romane față de provinciile vecine.

Capitolul intitulat *Catalogul inscripțiilor din Dacia dedicate divinităților siriene și palmiriene* (p. 255—278), cu un tabel cuprinzând și textele palmiriene de la Tibiscum amintite și în repertoriul alfabetic pe localități a celor 115 inscripții comentate în lucrare cu bibliografia care tratează fiecare inscripție în parte și concordanța cu CIL, III, IDR, (p. 288—290).

Addenda (p. 291—293) cuprinde descoperirile de astfel de inscripții apărute după anul 1975. Lucrarea se încheie cu *Indici* (p. 294—312).

Pe parcursul anilor în cadrul rezervației arheologice de la Tibiscum (Jupa), Muzeul Județean de Etnografie și Istorie Locală din Caransebeș a efectuat săpături arheologice, astfel încît în cursul anului 1979 în zona denumită Pod Nord în șanțul de apărare al castrului a fost găsit un fragment de inscripție palmirian (din gresie calcaroasă) pe care autorul îl semnalează în pl. XV/5, de altfel sintem nelămuriri asupra inscripțiilor care sînt ilustrate în planșa sus amintită.

În concluzie recomandăm călduros această lucrare utilă de înaltă ținută științifică, necesară tuturor celor interesați și în primul rînd cercetătorilor preocupați de problematica abordată de autor în această lucrare.

PETRU ROGOZEA

ALEXANDRU SĂȘIANU, *Moneda antică în vestul și nord-vestul României*. Ancient coinage in western and north-western Romania*, Muzeul Țării Crișurilor, Oradea, 1980, 199 p. + XXXI pl. + 4 tab.

Recomandînd călduros lucrarea de față, dorim să subliniem în primul rînd, dubla semnificație a acestei editări: realizarea unei sinteze privind circulația monetară din Dacia de vest și nord-vest precum și repertorierea riguroasă și sistematică a unui număr de 326 de descoperiri monetare (tezaur și descoperiri izolate).

Autorul menționează în introducerea categoriile de izvoare, care stau la baza descoperirilor, fișa de descoperire, lucrările și cataloagele de referință.

Lucrarea este structurată în patru mari capitole: I. *Descoperiri monetare grecești, dacice și celtice*; II. *Descoperiri monetare Dyrrachium, Apollonia și romane republicane*; III. *Descoperiri monetare imperiale*: A. Faza I (27 î.e.n. — 106 e.n.; B. Faza II (106 — 271 e.n.); C. Faza III (271 — 453); *Concluzii*; IV. *Repertoriu de descoperiri*. Comențînd principalele tezaur și descoperiri izolate pentru fiecare categorie de monede, Al. Sășianu conturează circulația monetară din Dacia vestică, constituită „ca un cadru monetar cu un caracter unitar, bine definit, generic, înrudit cu cadrele monetare ale altor zone din Dacia”. Astfel, monedele grecești totalizează un număr de peste 281 de piese, remarcîndu-se numărul redus de tetradrahme Macedonia Prima și thassiene. Autorul explică această situație prin folosirea masivă a acestora de către daci la confecționarea podoabelor, dată fiind calitatea bună a argintului, precum și pentru acoperirea necesităților cerute de emiterea monedelor locale din faza tîrzie (p. 12).

Monedele locale și celtice însumează 2.251 de piese, încadrate cronologic în două faze: faza I (250—150 î.e.n.) și faza a II-a (cca. 150—100 î.e.n.). Referitor la atribuirea etnică a monedelor din prima fază, autorul, luînd în considerare concluziile cercetătorului Constantin Preda din monografia sa *Monedele geto-dacice stabilite mai multe tipuri monetare*: dacice, hibride celto-dacice sau daco-celtice și celtice (p. 15).

După ce schițează principalele trăsături ale monetăriei dacice din a II-a fază, Al. Sășianu menționează reducerea numărului de tipuri monetare, arătînd că se cunosc 7 tipuri care au fost emise sau au circulat în zona dintre Mureș, Carpați Apusenj și Tisa. Este remarcată de asemenea compoziția unitară a tezaururilor din această fază finală (p. 18). În același timp însă, se conturează trei cadre monetare dacice: nord-transilvănean; hunedorean; nord-vestic-transilvănean, fenomen care are loc paralel cu creșterea numărului de monede pentru fiecare tip și cu lărgirea ariei de circulație. Numărul mic de tipuri monetare prefigurează astfel necesitatea unei monede unice, cerință devenită evidentă odată cu pătrun-